

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การศึกษาที่มีความสำคัญและเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะเยาวชนของประเทศชาติให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามความมุ่งหมายและหลักการของการศึกษาที่ได้กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545: หน้า 5) มาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” จะเห็นได้ว่าการศึกษาเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ และยังเป็นการพัฒนาบุคคลผู้ศึกษาให้มีความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยมและคุณธรรม (พัชรินทร์ รุจิรานุกูล, 2551: หน้า 1)

ในปัจจุบันประเทศไทยทั้งหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม เน้นการสอนให้บุคคลตระหนักถึงศีลธรรม มุ่งให้บุคคลนำหลักธรรมทางศาสนามายึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิต สถาบันหรือหน่วยงานที่ถูกคาดหวังและมีบทบาทในการอบรมขัดเกลา พัฒนามนุษย์ให้เป็นคนดีที่สำคัญคือ สถานศึกษาต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งครูภายในสถานศึกษาเหล่านี้ถือว่ามีส่วนสำคัญในการปลูกฝัง สั่งสอนผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวได้ ครูเป็นวิชาชีพที่สังคมยกย่องว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง มีภาระหน้าที่สำคัญยิ่งต่อสังคม จึงต้องมีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถในการสอน มีคุณธรรมจริยธรรม มีศรัทธา และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู สามารถนำความรู้ไปจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ศิษย์ได้อีกด้วย โดยเฉพาะครูสังคมศึกษา เนื่องจากในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาประกอบด้วย สาระต่าง ๆ ไว้ดังนี้ 1) ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ และ 5) ภูมิศาสตร์ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดให้วิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ที่สำคัญ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศีลธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ให้สามารถดำรงตนได้อย่างเป็นปกติสุข และเป็นไปตามพัฒนาการตามวัยของผู้เรียน เนื่องจากการพัฒนาทางศีลธรรม และจริยธรรมของผู้เรียนนั้นจำเป็นต้องพัฒนาไปพร้อมกันในทุก ๆ ด้าน ทั้งการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านพฤติกรรม ด้านสังคม และด้านอารมณ์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีวิวัฒนาการการเจริญเติบโตทางสติปัญญา ความคิด อารมณ์ สังคมและพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงามของศีลธรรมนั้น ๆ เมื่อโตขึ้นก็จะได้เป็นคนดีมีศีลธรรมและจริยธรรม ผู้เรียนจะได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่กันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อ

สังคมและส่วนรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ สังคมศึกษาถือว่ามีค่าอย่างมากในสังคมปัจจุบันในการพัฒนามนุษย์ ดังนั้นการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ของครูจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อครูผู้จัดการเรียนรู้มีความรู้ ทักษะและเทคนิคในการจัดการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความสนใจและมีความสุขในการเรียน สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เป็นหนึ่งในสถานศึกษา เขตบริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่คณะครุศาสตร์ได้ส่งนักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูสาขาวิชาต่าง ๆ ไปฝึกปฏิบัติการสอน และมีความร่วมมือด้านวิชาการโดยเฉพาะการพัฒนา ด้านการจัดการเรียนรู้จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี และหาแนวทางส่งเสริมการจัดการ เรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

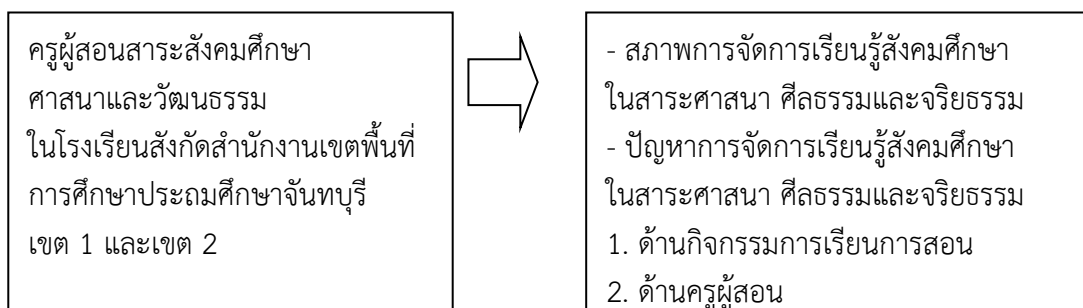
1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี
2. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

คำถามของการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเป็นอย่างไร
2. แนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีควรเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบข้อมูลสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ด้านการวัดและประเมินผล เป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

2. ได้แนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ซึ่งในการวิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ดังนี้

- 1.1 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.2 ด้านครูผู้สอน
- 1.3 ด้านแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้
- 1.4 ด้านการวัดและประเมินผล

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูผู้สอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 จำนวน 2,648 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 จำนวน 348 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามาเน่ (Yamane, 1970: pp.580 - 581) ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ ครูผู้สอนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2

ตัวแปรตาม คือ สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านแหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 2 หาแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ซึ่งในการวิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ตัวแทนหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 5 คน ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา จำนวน 2 คน และตัวแทนครูผู้สอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 5 คน โดยมีการกำหนดเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้

2.1 ตัวแทนหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.1.1 ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่น้อยกว่า 1 ปี

2.1.2 มีประสบการณ์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

2.2 ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

2.2.1 เป็นผู้ที่มิตำแหน่งทางวิชาการผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

2.2.2 เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ทางการจัดการเรียนรู้

สังคมศึกษา

2.3 ตัวแทนครูผู้สอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.3.1 เป็นครูผู้สอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

2.3.2 เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม คือ แนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนสังคมศึกษากับผู้เรียนเพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน

สภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

ปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

ครู หมายถึง ผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

สาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม หมายถึง สาระย่อยในสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่กันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม